

Nasze media — nowe gatunki, nowe technologie

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Zajęcia wprowadzają młodych ludzi w różnorodny świat przekazów medialnych. Pokazują, że media mówią do nas na różne sposoby, zależnie od celów nadawców oraz ich zamysłów artystycznych. Wybór formy przekazywania treści determinuje to, do jakich odbiorców treści te dotrą, a także to, jakie ich potrzeby zaspokoją.

Klasyfikacja na gatunki dotyczy wszystkich rodzajów przekazów medialnych. Dużo częściej niż z literackimi mamy do czynienia z różnymi typami przekazów dziennikarskich, telewizyjnych czy internetowych. Gatunek medialny to typ przekazu medialnego, wyróżniany w zależności od formy utworu: jego budowy i stylistyki.

Budowa danego typu utworów wiąże się z wykorzystanymi w nich elementami oraz określonym ich uporządkowaniem. Ilość wymagań, jakie musi spełnić utwór, by mógł być uznany za reprezentanta danego gatunku, różni się m.in. w zależności od tego, czy należy on do popkultury, czy uznawany jest za artystyczny. Utwory adresowane do masowego odbiorcy (np. komedie romantyczne) nie stronią od schematyzmu. Niegdyś decyzja o stworzeniu utworu w określony sposób należała do jednego autora. Dziś na kształt wielu przekazów medialnych wpływają działania bardzo wielu współpracowników. Technologia cyfrowa ułatwiła łączenie różnego typu nośników w jeden przekaz, oddziałujący na wiele zmysłów jednocześnie. Utwory multimedialne wykorzystują jednocześnie obraz, wideo, dźwięk i tekst. Różnorodność bodźców docierających do odbiorcy pomaga go oczarować i wciągnąć w przedstawiany świat.

Rozwój technologii cyfrowej otworzył również nowe możliwości przed twórcami materiałów wizualnych (filmów, fotografii), zwłaszcza w zakresie efektów specjalnych. Wiele filmów (m.in. filmy SF) i programów telewizyjnych (jak np. prognozy pogody) jest kręconych przy wykorzystaniu Blue Boxa (lub Green Boxa), pozwalającego na zamianę tła na dowolny obraz generowany komputerowo. Stosowanie programów do obróbki graficznej (takich jak Photoshop) stało się powszechne w fotografii dziennikarskiej, reklamowej, a także artystycznej. Coraz częściej to, co zachowuje pozory rzeczywistości, okazuje się sztucznie zmodyfikowane, a zarazem fikcyjne.

Uważny odbiorca przekazów medialnych powinien potrafić rozpoznawać stosowane konwencje, a także środki użyte przy realizacji utworów.

Dla ucznia

Każdy przekaz w mediach (internecie, telewizji, prasie itp.) został stworzony w określonym celu.

Czasem twórcy chcą, aby widzowie wpadali w zadumę czy zachwyt. Częściej jednak bywa, że zależy im na dobrej sprzedaży lub na przyciągnięciu licznych odbiorców. Dlatego myślą przede wszystkim o tym, aby ich praca spodobała się wielu osobom. Mogą temu służyć humor lub wartka akcja, ale również efekty specjalne czy komputerowa obróbka zdjęć.

Zauważ, że wiele przekazów medialnych jest do siebie podobnych. Np. łatwo można odróżnić, które filmy są komediami, a które filmami akcji. Takie typy przekazów nazywamy gatunkami medialnymi.

Gatunek to typ utworów, które posiadają podobną formę i treść.
Np. w telewizyjnych prognozach pogody:

- podobna jest **forma**: po czołówce pojawia się mówiący prezenter na tle mapy;
- podobna jest **treść**: program dotyczy tego, jaka będzie niedługo pogoda w określonych miejscach.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Każdy przekaz medialny ma autora lub producenta, który realizuje założone przez siebie cele. Zajęcia pomagają odkryć, jakie cele przyświecają twórcom, i zachęcić do krytycznego oceniania przekazów medialnych.

Cele operacyjne

Uczestniczki i uczestnicy:

- rozumieją, co to jest przekaz medialny;
- wiedzą, że każdy przekaz medialny ma określony cel;
- wiedzą, że autor przekazu może wybrać odpowiednie środki stylistyczne, gatunek i sposób komunikacji, żeby dotrzeć do wybranych przez siebie odbiorców;
- wiedzą, że trzeba krytycznie oceniać przekaz medialny.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: **Materiał pomocniczy „Cele”**

Zapytaj uczestników, co to są przekazy medialne. Z jakimi mają najczęściej do czynienia? (W Internecie, telewizji, radio lub gazetach.) Powiedz, że przekazy w mediach tworzą ludzie. Robią to w określonych celach. Cele te są różne i warto się czasem zastanowić, po co jakiś materiał został napisany lub wyprodukowany. Poproś uczestników i uczestniczki, żeby usiedli w kręgu. Na środku połóż pocięty na paski i wymieszany **materiał pomocniczy „Cele”**. Następnie zachęć, żeby spróbowali odgadnąć, po co powstały konkretne przekazy medialne? Poproś wybraną osobę o głośne przeczytanie kolejnych punktów.

2.

Czas: 15 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: **Materiał pomocniczy „Tworzymy przekazy medialne”**, dla części grup arkusze papieru, flamastry, kredki, ołówki

Podziel uczestników na grupy po 3–4 osoby. Poproś grupy, żeby wylosowały po jednym zadaniu (**Materiał pomocniczy „Tworzymy przekaz medialny”**). Zadanie polega na zrealizowaniu określonego celu. Grupy wybierają gatunek, a następnie tworzą przekaz medialny

w taki sposób, żeby skutecznie zadziałał na odbiorców (forma: scenka, wspólny tekst, projekt treści opublikowanej na stronie internetowej, fragment słuchowiska radiowego, obrazek). Grupy powinny wybrać taką formę, jaka najlepiej będzie oddziaływała na odbiorców. Podkreśl, że scenki mają być krótkie.

3.

Czas: 10 min
Forma: prezentacja

Prezentacja pracy w grupach: kolejne grupy przedstawiają wyniki swojej pracy. Zadaniem pozostałych uczestników jest odgadnięcie, jaki cel mieli autorzy.

4.

Czas: 5 min
Forma: rozmowa

Zapytaj uczestników, jak rozumieją sformułowania „magia reklamy”, „magia kina”, „magia fotografii”. Czy zgadzają się z tym, że działa tam jakaś magia? Czy widzieli w telewizji czy Internecie coś, co wydało im się nieprawdopodobne? Powiedz, że w dzisiejszym świecie rozwiniętej grafiki komputerowej musimy uważać, żeby nie dać się za bardzo zwieść magii ekranu (filmowego, telewizyjnego i komputerowego). Nie wszystko, co widzimy, jest prawdziwe. Modelki retuszują urodę, twórcy reklam jedzenia malują je farbami przed sesją zdjęciową, na filmie aktor walczy z tysiącami przeciwników, a w rzeczywistości stoi sam w pustym studio, a jego przeciwników „dorabia” grafik komputerowy. Zapytaj, czy uczestnicy uważają, że taka „magia” to oszustwo? Powiedz, że czasem to oszustwo (np. ktoś chce, żeby inni myśleli, że był na wakacjach w Egipcie, więc robi fotomontaż ze zdjęć), czasem iluzja, która służy rozrywce (w kinie, w telewizji), a czasem projekt artystyczny, którym artysta chce coś ważnego wyrazić.

5.

Czas: 5 min
Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Na zakończenie powiedz, że media zawsze komuś służą: właścicielowi do zarabiania pieniędzy, politykom, żeby przekonywać do swoich opcji, odbiorcom dla rozrywki lub żeby zdobyć informacje. Należy pamiętać o tym, że każdy gatunek medialny ma swoje zasady i jawne lub ukryte cele. Powiedz, że media są czasem nazywane „czwartą władzą” (obok ustawodawczej, wykonawczej i sadowniczej), ponieważ mają wielką moc sprawczą. Jeśli nagłośnią jakiś problem, często pomaga to w rozwiązaniu go (przykładem są akcje charytatywne).

Ewaluacja

Czy po przeprowadzonych zajęciach uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że każdy przekaz medialny ma autora lub producenta, który realizuje swoje cele?
- wiedzą, że nie wszystko, co widzą w mediach, jest prawdziwe?

Opcje dodatkowe

Lekcja z komputerami. Wtedy w zadaniu 2. te grupy, które zdecydują się na stworzenie memu, obrazków do Internetu, wpisu na bloga itp., mogą to robić bezpośrednio na ekranie.

MATERIAŁY

Materiał pomocniczy „Cele”

Materiał pomocniczy „Tworzymy przekaz medialny”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Poniższe stwierdzenia dotyczące cech gatunków medialnych oznacz jako prawdę lub fałsz.

1. W serialu specjalnie kończy się odcinek w najciekawszym momencie, żeby jak najwięcej ludzi obejrzało następny. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
2. Jeśli plama na reklamie się sprąta, to wszystkie inne plamy też się spiorą, jeśli użyję tego samego proszku. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
3. Na fotografii widać, że obok przechodnia na smyczy idzie mała, więc taka sytuacja na pewno się wydarzyła w rzeczywistości. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
4. Aktorzy filmowi naprawdę nigdy nie są ranni, to tylko charakterystyka sprawia, że wyglądają jak pokrwawieni. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
5. Nie wszystkie emocje w programach typu talk-show są prawdziwe. Czasem ktoś tylko udaje płacz czy strach, żeby być przekonującym dla odbiorcy. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
6. Prasa jest bardziej wiarygodna niż Internet. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **gatunek medialny**: typ wypowiedzi medialnej o pewnych charakterystycznych cechach, która może być opublikowana w Internecie, prasie, radiu lub telewizji np. wywiad, wpis na blogu, słuchowisko radiowe lub reportaż telewizyjny
- **efekty specjalne**: obrazy tworzone komputerowo w studiu filmowym, które są dodawane do filmu
- **komputerowa obróbka zdjęć**: zmiana wyglądu zdjęcia w programie graficznym
- **przekaz medialny**: treści przekazywane przez media
- **Blue Box (analogicznie: Green Box)**: technika zmiany tła o w miarę jednolitym kolorze na dowolny obraz

CZYTELNIA

- Marcin Jędrusiak, Matthew Bath, **Oszust w Photoshopie** [online], dostępny w Internecie: <http://www.idg.pl/news/308596/oszust.w.photoshopie.html>.
- **Dziennikarstwo i świat mediów**, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Universitas, Kraków 2008.
- Krzysztof Szymoniak, **Miedzy gazetą a Internetem — nowe gatunki dziennikarskie, paragatunki czy hybrydy?** [PDF], AMUR [dostęp 16. 02. 2014], dostępny w Internecie: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/4721/1/09-Szymoniak.pdf>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: Piotr Drzewiecki. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez [Fundację Nowoczesna Polska](#).

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](#).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/nasze-media-nowe-gatunki-nowe-technologie/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Plastyka, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki

Tworzenie wypowiedzi – ekspresja przez sztukę

Treści nauczania

Uczeń rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne oraz w innych dziedzinach sztuki (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet);